

Förskollärares syn på arbetet med barn som anses ha problemskapande beteende i förskolan

Namn: Karin Kochar & Iljmihan Krekovec
Program: Förskolläraryrket

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: LÖXA 2G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: HT/2019
Handledare: Marita Rhedin
Examinator: Anette Hellman

Nyckelord: Förskollärare, barn i behov av särskilt stöd, problemskapande beteende, förhållningssätt, strategier.

Abstract

Syftet med denna studie är att få bättre kunskap om förskollärares uppfattningar kring bemötandet av barn som anses ha problemskapande beteenden. I vår studie har vi använt oss av en kvalitativ ansats där vi har intervjuat sex förskollärare, varav tre förskollärare jobbar i en förskoleklass och de resterande tre på en förskola. Intervjuerna dokumenterades med hjälp av ljudinspelning. Studiens frågeställningar är följande: 1. Vilka uppfattningar har förskollärarna om barn som anses ha problemskapande beteende? 2. Vilka utmaningar stöter förskolläraren på i arbetet med att skapa en inkluderande miljö för dessa barn? 3. Vilka strategier använder förskolläraren kring möten med barn som anses ha problemskapande beteenden?

Studiens resultat visar på att förskollärarna uttrycker liknande samt skilda uppfattningar rörande begreppet barn som anses ha problemskapande beteende. Vidare framkommer det att problemskapande beteende är ett komplext och negativt laddat begrepp enligt pedagogerna. Resultatet visar även att majoriteten av förskollärarna upplever en frustration och uttrycker att det finns utmaningar i verksamheten för att skapa en inkluderande miljö för dessa barn. En av orsakerna till frustrationen bland förskollärare är för lite kunskap i arbete med barn som anses ha problemskapande.

Förord

Vi vill tacka alla hjälpsamma och professionella förskollärare som har deltagit i denna studie och som på så sätt gett oss en inblick i deras verksamhet.

Ett stort tack till alla förskolechefer som har gett oss möjligheten att få besöka förskolorna och genomföra våra intervjuer.

Stort tack till Maroua Hashous och Giselle Quni som har läst igenom vår uppsats.

Vi vill också tacka dig, Marita Rhedin, vår handledare för god stöttning, vägledning och för att du har varit lyhörd för våra tankar och förslag.

Ett stort tack till er allihop!

Innehållsförteckning

Förord	1
Innehållsförteckning	2
1 Inledning	4
1.1 Syfte och frågeställningar	4
2 Tidigare forskning	5
2.1 Barn i behov av särskilt stöd.....	5
2.2 Problemskapande beteende.....	6
2.3 Inkludering.....	7
2.4 Förskollärares förhållningssätt.....	7
2.5 Strategier.....	8
3 Teoretisk utgångspunkt och centrala begrepp	9
3.1 Tre perspektiv inom Specialpedagogik	9
3.2 Centrala begrepp i vår forskning	9
3.2.1 Barnsyn	9
3.2.2 Inkludering	10
3.2.3 Problemskapande beteende	10
3.2.4 Trygghet och anknytning.....	10
4 Metod och genomförande	11
4.1 Val av forskningsansats	11
4.2 Metod.....	11
4.2.1 Val av metod	12
4.2.2 Intervju som metod.....	12
4.2.3 Metoddiskussion	13
4.3 Urval	13
4.3.1 Respondenter.....	14
4.4 Genomförande av intervjuer	14
4.5 Databearbetning	15
4.5.1 Transkribering	15
4.5.2 Analys av datainsamling	16
4.6 Etiska aspekter	16
5 Resultatredovisning	17

5.1	Förskollärarnas uppfattningar om barn som anses ha problemskapande beteende	17
5.2	Utmaningar i det pedagogiska arbetet med barn som anses ha problemskapande beteende	18
5.2.1	Förskollärares olika syn på inkluderande miljö.....	19
5.3	Strategier.....	20
5.3.1	Miljöanpassning.....	21
5.4	Det professionella förhållningssättet	22
5.4.1	Utveckla sin yrkeskompetens.....	23
6	Diskussion	23
6.1	Förskollärarnas uppfattningar	24
6.2	Utmaningar i förskollärarens arbete	24
6.3	Strategier.....	25
6.3.1	Miljöanpassning.....	27
6.4	Förskollärares professionella förhållningssätt	27
7	Avslutande reflektion.....	28
8	Vidare forskning.....	29
9	Referenslista.....	30
10	Bilaga 1.....	33
11	Bilaga 2.....	34

1 Inledning

Skolverket (2018a) hävdar att alla barn har rätt till en utbildning som är anpassad och utarbetad utifrån varje barns behov och förutsättningar. Skolan har en skyldighet att utforma utbildningen utifrån barn som behöver mer stimulans samt stöd. Skolverket (2018b) för förskoleklass fastslår att "En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov" (s. 6). Det är väsentligt att skolan ansvarar för elever som har svårigheter att nå målen i undervisningen. Det är av den orsaken betydelsefullt att utbildningen utformas jämlikt för alla elever.

Edfelt (2019) professor i psykologi belyser vikten av att försöka förstå barn med problemskapande beteende och att vara medveten om att det finns ett skäl kring detta. Pedagoger måste anstränga sig för att skapa en förståelse som leder till att de hittar lösningar för att barnet ska få en positiv, inkluderande och välutvecklade tillvaro. Vidare skriver Edfelt att det behövs betydligt mer pedagogisk forskning kring hur barnen ska mötas samt hur situationer ska lösas. Det kan handla om att pedagogerna inte vet hur de ska hantera vissa situationer eftersom att de kan påverka den vuxnes sätt att förhålla sig till barnet. Det är av den orsaken centralt för pedagoger att införskaffa mer kunskap och redskap för att utveckla sitt professionella förhållningssätt. Om förskolläraren besitter på god kunskap och ett stabilt förhållningssätt kan det stödja pedagogen i sitt uppdrag.

Utifrån våra erfarenheter som vikarier i olika förskolor har vi upplevt att det har funnits en problematik och en frustration hos förskollärare som bemöter barn med olika problemskapande beteende. Det kan handla om för lite kunskap, brist på personal eller brist på tid som orsakar denna frustration. Vi har fått se att frustrationen även har lett till en exkludering hos dessa barn. Ett exempel är att ett barn får lämna rummet eller sitta själv för att förskolläraren inte kan hantera situationen då barnet är i affekt. Denna problematik har inspirerat oss som blivande förskollärare till att undersöka vilken förståelse förskollärare har av barn som anses ha ett problemskapande beteende. Det är även betydelsefullt för oss att studera hur förskolläraren bemöter och förhåller sig till barnen samt vilka strategier som används för att inkludera barn som anses ha problemskapande beteende. I vår studie har vi valt att utgå från en förskola och en förskoleklass för att synliggöra två skilda perspektiv i arbetet med barn som anses ha problemskapande beteenden.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att få kunskap om förskollärares syn på begreppet problemskapande beteende och hur de arbetar i verksamheten med barn som kopplas till detta begrepp. Vidare vill vi få lärdom om förskollärarnas strategier för att skapa en inkluderande lärandemiljö samt hur det kan påverka deras professionella förhållningssätt. Studiens frågeställningar är följande:

- Vilka uppfattningar har förskollärarna om barn som anses ha problemskapande beteende?
- Vilka utmaningar stöter förskolläraren på i arbetet med att skapa en inkluderande miljö för barn som anses ha problemskapande beteende?
- Vilka strategier använder förskolläraren kring möten med barn som anses ha problemskapande beteende?

2 Tidigare forskning

I detta avsnitt avser vi att lyfta fram tidigare forskning om problemskapande beteende hos barn. Inledningsvis redovisas studier om barn i behov av särskilt stöd av den orsaken att det finns för lite forskning rörande begreppet problemskapande beteenden. Därefter kommer vi att redovisa om begreppet problemskapande beteende samt inkludering av barn i förskolans lärandemiljöer. Vi kommer även att redovisa forskning kring förskollärarens förhållningssätt samt strategier som används i arbete med dessa barn. De presenterade avsnitten är relevanta för vår studie genom att en genomgående bakgrund lyfts fram för barn i behov av särskilt stöd och problemskapande beteende. För att få en bredare förståelse om problemskapande beteende kommer flera definitioner av begreppet att redogöras. Därtill presenteras förskolläraarnas förhållningssätt, kompetensutveckling och pedagogiska strategier för att bemöta och inkludera dessa barn presenteras därtill.

2.1 Barn i behov av särskilt stöd

Sandberg är professor i specialpedagogik och Norling är doktorand i didaktik (2014), de redogör för begreppet barn i behov av särskilt stöd och belyser att det inte rör om en specifik grupp utan om barn som behöver mer stöttning och vägledning av pedagoger i förskolans kontext (Sandberg & Norling, 2014). Vidare poängteras det att begreppet barn i behov av särskilt stöd ska öka betoningen på att miljön ska agera som ett stöd för att barnet ska integreras in i verksamheten. Det är betydelsefullt att barnen klarar av vardagen och att pedagogen inte ser det som att barnet avviker. Genom en ökad kompetens hos pedagoger kring hur de ska arbeta från miljön, ökar det möjligheterna till att barnet får rätt stöd. Med hjälp av kartläggning kan det öka pedagogernas medvetenhet kring barnens olika behov och förutsättningar i verksamheten samt hur behoven tillgodoses.

Sandberg m.fl. (2010) belyser i sin kvalitativa och kvantitativa studie olika definitioner kring begreppet barn i behov av särskilt stöd som ges av personal i varierande förskolor. Många av definitionerna som ges baseras på barns utmärkande egenskaper i relation till olika undervisningssammanhang. Det kan handla om talsvårigheter, koncentrationssvårigheter och eventuellt socialt samspel med andra. Begreppet barn i behov av särskilt stöd anses i studien vara ett socialt konstruerat begrepp och grundat utifrån barnens enskilda egenskaper som personalen upplever som utmärkande. Resultatet som forskarna kom fram till bestod av två perspektiv som fanns bland personalen. I det första perspektivet beskriver pedagogerna att de inte gör något särskilt för barn som är i behov av särskilt stöd och i det andra perspektivet erbjuder pedagogerna ett direkt eller indirekt stöd till dessa barn. Forskarna kopplar samman resultatet till att det fanns ett barnperspektiv och ett organisatoriskt perspektiv bland personalen. Ett organisatoriskt perspektiv innebär att barnet involveras i verksamheten och ett barnperspektiv innebär att det erbjuds ett speciellt stöd till barnet. Majoriteten av personalen och förskolenheterna hade ett barnperspektiv och de hade mer barn som var i behov av särskilt stöd.

Sandberg, Norling och Lillvist (2009) har i sin intervjustudie undersökt och analyserat förskolläraernas upplevelser och erfarenheter rörande lärandestöd som ges till barn i behov av särskilt stöd. Detta för att utveckla kunskaper och förståelse angående stöd till lärande som erbjuds till barnen. Barnen som är i behov av särskilt stöd har tidigare varit begränsade på grund av att miljön även utgör ett hinder och inte är anpassad efter deras behov. Studien visar att om ett större antal barn är i behov av särskilt stöd involveras dem i aktiviteter genom att de är anpassade efter barnens behov i större utsträckning. Om det bara är ett fåtal barn som är i behov av särskilt stöd blir de däremot erbjudna stöd utanför den huvudsakliga aktiviteten.

Almqvist m.fl. (2018) har i sin kvantitativa samt kvalitativa studie undersökt om barn med beteendevårigheter får särskilt stöd eller om de inte får något stöd alls i förskolan. De analyserade även hur stödet och miljön såg ut i relation till barnens förutsättningar. Vidare undersökte forskarna om det var ett övervakat stöd, personaliterat stöd eller inget extra stöd alls. Studien gjordes med 232 förskolebarn i blandade åldrar. Majoriteten av barnen med beteendevårigheter fick inte mer stöd än de andra barnen på förskolorna. Det gavs mindre stöd till barn som upplevdes vara en börda för gruppen och förskolepersonalen. Förskolläraernas lyhördhet för barns speciella behov bekräftades inte till den grad som de bör göra. Det kan leda till att personalens uppfattningar om barns beteendevårigheter även kan bli ett kontextuellt problem i förskolan. Sandberg och Norling (2014) betonar vikten av miljön och belyser att det alltid är miljön som ska utvärderas och inte barnet. Genom att lägga fokuset på miljön avleds uppmärksamheten från barnet och utgör större möjligheter att stödja barns behov på en verksamhetsnivå och inte individnivå.

2.2 Problemskapande beteende

I denna studie har vi valt att utgå från begreppet problemskapande beteende av det skäl att inte se barnet som problembärare, utan istället utgå från att barnet kan hamna i olika situationer som utlöser ett problemskapande beteende. Begreppet problemskapande beteende är inte ett känt begrepp och det existerar flera olika begrepp för att beskriva de barn vars beteende upplevs som problematiskt. I en rapport från Socialstyrelsen (2010) nämns det att inom forskning och verksamheter används det olika benämningar för barn som anses ha problemskapande beteende. Socialstyrelsen använder sig av begreppen beteendeproblem och barn som utmanar. Begreppen beskriver de barn som kan störa och förstöra för andra men också för sig själva. Vidare nämns även begreppen normbrytande beteende och explosivt beteende. Dessa benämningar kopplas till barn som bryter mot normer som finns i den sociala kontexten de är en del i, och barn som har svårt att reglera sina känslor och lätt kan agera. Psykologen och professorn inom psykologi, Greene och Ablon (2012) beskriver begreppet explosiva barn som ett beteende hos barn som är av obalans eller kaos och som bidrar till en frustration hos vuxna och barn omkring det explosiva utbrottet. De lyfter även fram att tidigare forskning har påvisat att ett explosivt beteende har en mindre positiv inverkan på samspelet mellan barnet och dess vårdnadshavare. Edfelt (2019) redogör kring begreppet problemskapande beteende hos barn och vill särskilja begreppen problembarn och problembeteende, som tydligt utpekar barnet som besvärligt. Genom att se barnet som problembärare betonar Edfelt att fokuset på den sociala omgivningen och miljön omkring barnet minskar.

2.3 Inkludering

I en enkätstudie gjord av Dias och Cadime (2016), där 68 förskollärare med olika yrkeserfarenheter deltog, har de analyserat förskollärares attityder gentemot inkludering i förskolan. De har även analyserat hur effekten av förskollärarnas personliga och professionella egenskaper har påverkat deras attityder angående inkludering i förskolan. Studien visar positiva resultat och attityder till inkludering samt att förskollärarna var medvetna om sitt beteende och sina emotioner relaterat till attityderna. Förskollärarna har en positiv påverkan på inkludering av barn i behov av särskilt stöd i förskolans lärandemiljö. Resultatet visar även att pedagogerna var särskilt motiverade till att förändra och anpassa lärandemiljön och undervisningen för att inkludera alla barn i dessa aktiviteter. Vidare visar resultatet att förskollärare med en akademisk bakgrund gentemot annan personal i förskola, inte visade några större skillnader rörande deras attityder till inkludering i förskolan. Enligt Edfelt (2019) handlar inkludering om att ingå i en gemenskap och att få ta del av något på samma sätt som andra människor får. Inkluderingsstanken har en stor del i förskoleverksamheter och kan skapa en problematik för hur pedagoger ska gå tillväga under vissa situationer. Problematiken handlar om hur mycket verksamheten ska anpassa sig till barnet i svårigheter eller om det uppstår en exkludering.

2.4 Förskollärares förhållningssätt

Sjöman (2018) studerar i sin avhandling kontextuella faktorer i förskolan som har en påverkan på barns engagemang, med fokus på barn i behov av särskilt stöd och utåtagerande beteenden. De faktorer som uppmärksammas är lärarens lyhördhet och barns samspel. Engagemang innebär den tid som barnet är aktivt i skolans aktiviteter samt hans involvering i aktiviteterna med både barn och personal. Sjöman (2018) utgick från olika frågeformulär till både barn och pedagoger. Studien visar att barn med ett hyperaktivt beteende påvisade en lägre grad av engagemang i skolans aktiviteter. Forskaren såg ett samband i att barn med ett hyperaktivt beteende hade svårt att bevara sitt engagemang, medan barn som behöll sitt engagemang inte hade ett hyperaktivt beteende. Resultatet visar även att det är viktigt att uppmuntra barnets engagemang i aktiviteterna, dock visade det sig även att ett särskilt stöd inte gavs för att stödja barnets engagemang, utan för att minska beteendesvårigheter hos barn med ett utåtagerande beteende. Ett fungerande samspel mellan barnet och övriga barn samt lyhördhet hos personal kan stödja ett engagemang hos barn med ett hyperaktivt beteende, vilket kan leda till ett långvarigt intresse hos barnet.

Beaudoin, Skočić Mihić och Lončarić (2018) har gjort en studie i Kroatien där 204 förskollärare deltog. Syftet är att analysera komplexiteten kring att hantera beteenden i undervisningssammanhang utifrån lärarnas perspektiv. Studiens syfte är att undersöka uppfattningar som lärarna har om deras kompetens kring att hantera barns utmanande beteende i undervisningssammanhang, men också under olika aktiviteter. Forskarna vill även identifiera faktorer som påverkar detta. Utifrån förskollärarnas bedömning av sin egen kompetens, uppmärksammade forskarna att det fanns en brist på professionell support och rätt utbildning för att kunna leda och arbeta med elever med utmanande beteenden. Förskollärare med högre professionell nivå och bredare kunskap, ansågs vara mer kompetenta i att hantera utmanande beteende hos barnen.

Johansson (2011) skriver i sin avhandling om pedagogisk atmosfär och poängterar att det handlar om ett möte med andra människor som påverkar våra intryck, relationer och uttryck. Atmosfär är ett komplext begrepp och kan tolkas på flera sätt. Vi känner dock igen en situation eller ett umgänge som gör avtryck för en god atmosfär. Atmosfären kan oftast uppfattas och uttryckas kroppsligt. I den pedagogiska atmosfären blir även barns beteendemönster tydliga. Den pedagogiska atmosfären kan uppfattas som begränsande och repressiv i vissa fall för barnen. Det är i atmosfären som förskollärares attityder samt förhållningssätt speglar av sig kring hur barnen bemöts. Det är av stor vikt att pedagoger har ett engagemang för barnens livsvärldar och att barnen är deltagande samt får känna sig involverade i skapandet av atmosfären.

2.5 Strategier

I en undersökning av Hejlskov Elvén och Edfelt (2017) har de utifrån exempel från förskolans vardag kopplat till aktuell forskning tagit upp olika strategier för lågaffektivt bemötande. De skriver om lågaffektivt bemötande som en metod för att hantera problemskapande beteenden. Alla vuxna kan bli känslomässigt påverkade i stressfyllda situationer, dock är det viktigt att förskollärare förhåller sig till sitt uppdrag samt arbete. Det är även betydelsefullt att vuxna bevarar lugnet för att kunna erbjuda barnen en lugn miljö. Hejlskov Elvén och Edfelt (2017) skriver att "Det betyder att när någon ler, får de som tittar på personen i fråga samma aktivitetsmönster i sina hjärnor som om de själva hade levt, vilket kan också leda till att de faktiskt gör det. Vi upplever med andra ord andras känslor genom att det smittar av sig på oss själva" (s. 78). När konflikter och stressfyllda situationer uppstår leder det oftast till att vuxna har ett mer bestämt röstläge samt visar mer bestämt med hjälp av kroppen. Detta kan leda till att affektsmittan ökar, vilket kan resultera i att barnet blir mer defensivt samt att konflikten ökar. Det är väsentligt att pedagoger använder sig av lågaffektiva strategier för att kunna minska stressfyllda situationer samt konflikter. Hejlskov Elvén och Edfelt (2017) nämner lågaffektiva strategier och poängterar att pedagoger aldrig ska kräva ögonkontakt när de vill att barnen ska lyssna. Detta leder till att affektsmittan ökar av den orsaken att vuxna genom ögonkontakt vill visa hur bestämda de är. Vidare nämner författarna att det är betydelsefullt för pedagoger att sätta sig i samma höjd som barnen, dock inte för nära så att barnen blir stressade. Genom att pedagoger har en lugn kropp smittar detta av sig. En annan strategi som vuxna dessutom kan tillämpa är att de kan avleda situationer istället för att konfrontera. Detta kan ske genom att den vuxne ändrar barnets fokus och får hen att tänka på någonting annat. Det resulterar i att affektsmittan mellan den vuxne samt barnet försvinner.

Hejlskov Elvén och Edfelt (2017) skriver om en lågaffektiv miljö och poängterar att pedagoger kan skapa lugna miljöer för barnen exempelvis genom att prata med låg röst, bygga rum i rum, samt skapa mindre grupper. Som pedagog är det betydelsefullt att komma överens om vilka aktiviteter som är passande under dagen för att även kunna skapa en lågaffektiv miljö. En lugn miljö kan även skapas för att minska buller och andra ljud genom ljudisolerande material.

3 Teoretisk utgångspunkt och centrala begrepp

I detta avsnitt introduceras tre perspektiv: det kompensatoriska, kritiska och dilemmaperspektivet, som används inom specialpedagogik. De tre perspektiven har valts som vår teoretiska utgångspunkt för att få syn på vilka perspektiv och arbetssätt som pedagogerna har i möte med barn som anses ha problemskapande beteende.

3.1 Tre perspektiv inom Specialpedagogik

Nilholm (2007) redogör kring tre perspektiv inom specialpedagogiken: Det kompensatoriska perspektivet, kritiska perspektivet och dilemmaperspektivet. Inom det kompensatoriska perspektivet fokuserar pedagogen på att upptäcka förmågor hos individen som i någon form upplevs som problematisk. Det handlar om att söka fram neurologiska samt psykologiska förklaringar hos barnet. Syftet är att identifiera problemet som skapar en problematik för barnens utveckling. Det som blir specialpedagogens uppgift är att kompensera individen utifrån de brister som framkommer. Det kritiska perspektivet är motsatsen till det kompensatoriska perspektivet rörande synen på kunskap. Det kritiska perspektivet utgår från hur samhället behandlar olikheterna hos individerna, det vill säga barns olika förutsättningar. Nilholm nämner att det finns en kritik mot specialpedagogiken, eftersom den anses vara förtryckande gentemot barn som pekas ut som mer eller mindre normala. Här kommer begreppet normalitet in, som är centralt för detta perspektiv och handlar om att skilja det avvikande från det normala. En central del i dilemmaperspektivet bygger på att det moderna utbildningssystemet stöter på en del dilemman som är svåra att lösa. Det är betydelsefullt att bemöta varje elev som en egen individ, dock sker det ständiga kategoriseringar av barnen och den undervisning som ges. Med kategorisering kan det innebära att barn som är i behov av särskilt stöd blir bortglömda. Att kategorisera stora grupper kan leda till att barnens olikheter inte synliggörs, det kan uppstå svårigheter att ge stöd till de barn som är i behov av det. Dessa dilemman mellan det kritiska och kompensatoriska perspektivet uppstår frekvent och det krävs att läraren kan hantera detta på ett sätt som gynnar en social rättvisa, individens frihet och rättigheter (Nilholm, 2007).

3.2 Centrala begrepp i vår forskning

De centrala begreppen som presenteras i detta avsnitt kommer att användas i vår studie för att analysera vårt empiriska material. De valda begreppen är: barnsyn, inkludering, problemskapande beteende, trygghet och anknytning.

3.2.1 Barnsyn

I förskolans verksamhet är det betydelsefullt att pedagogerna är medvetna kring hur de bemöter barn. Johansson (2011) redogör för begreppet barnsyn och menar att det handlar om hur vuxna bemöter och uppfattar barn. Att pedagogerna ser barnen som individer, och förhåller sig till det. Utgångspunkten är att en människosyn och respekt ska ingå i detta förhållningssätt. En pedagog ska ha i åtanke att barnet är en medmänniska och vill bli förstådd på sitt sätt. Vidare lyfts det fram att det finns ett annat synsätt hos pedagoger, de anser att "vuxna vet bättre" och kan bedöma vad som anses vara bäst för barnet. Utifrån vuxnas perspektiv avgörs strukturen i verksamheten och barnens rätt att ha en talan i frågan. Om barnsynen utgår från att barn är medmänniskor blir barnens erfarenheter en utgångspunkt och kan ges möjlighet till att ta kontroll. Begreppet barnsyn är relevant i vår studie genom att det avgör hur förskollärarna tänker kring barn som anses ha problemskapande beteende samt hur

de bemöter och förhåller sig till dessa barn. Om den vuxne vet bättre eller om barnet i fråga själv ska ges möjlighet att vara delaktig i undervisning.

3.2.2 Inkludering

Nilholm (2007) skriver om begreppet inkludering och poängterar att begreppet står för alla barns rättigheter till närvaro samt delaktighet. Vidare hävdar Nilholm att det även kan uppstå dilemman vid användning av begreppet. Det kan bli en utmaning för förskolan att anpassa verksamhetens miljö för barn i behov av särskilt stöd utifrån deras intressen. Johansson (2011) skriver om inkludering som begrepp och menar att det är ett komplext begrepp. Eftersom att pedagoger strävar efter att inkludera barnen att delta i aktiviteter med de resterande barn kan dilemman uppstå. Det kan leda till en motsatt effekt genom att just de barnet exempelvis kan uteslutas och pekats ut av de resterande barnen. Edfelt (2019) definierar inkludering som att vara delaktig och medräknad i en gemenskap. Att förskola utgår från alla barns styrkor och att det även finns en acceptans för alla barns olikheter. I praktiken gäller det att inkludering får mening och att pedagogerna försöker komma fram till hur det ska gå till. I studien används begreppet för att skapa en förståelse kring hur en inkluderande miljö skapas för barn som anses ha problemskapande beteenden.

3.2.3 Problemskapande beteende

Edfelt (2019) skriver om problemskapande beteende och menar att det är ett beteende som formar ett problem för individen, till exempel vårdnadshavare eller pedagoger. De problemskapande händelserna som uppstår för ett barn är oftast ett försök från barnets sida när hen försöker lösa en viss situation. Vidare poängterar författaren att pedagoger helst inte vill tala om att de finns barn som är i svårigheter eller har olika förutsättningar. Detta kan leda till att det uppstår en utmaning att anpassa verksamheten utifrån barnet så att hen får möjlighet till delaktighet samt kan involveras. Edfelt lyfter även att barn som har språkliga svårigheter kan få problemskapande beteenden, relaterat till kommunikationssvårigheter som kan uppstå. Barn som till exempel har svårt att uttrycka sig, expressiva svårigheter, men förstår talat språk kan hamna i en situation som blir frustrerande för barnet. Detta kan leda till att barnet inte känner sig förstådd och hamnar i affekt.

3.2.4 Trygghet och anknytning

Edfelt (2019) skriver om anknytningsteorin som grundades av John Bowlby. Teorin har sin utgångspunkt i människans behov av närhet och kontakt samt ett barns medfödda förmågor. Dessa förmågor besvaras från den vuxna i ömsesidig relation till varandra.

Anknytningsteorin innefattar olika anknytningsmönster enligt Edfelt. Att skapa en trygg anknytning medför förutsättningar för barnet att utveckla egna erfarenheter och utforska världen, för att sedan kunna återvända till sin trygga punkt hos den vuxne. Denna trygghet möjliggör en god bas som barnet kan utgå från. Trygghet skapas när den vuxne är lyhörd och observant kring barnets signaler. I förskolans vardag är det av stor vikt att pedagoger reflekterar kring hur barnen blir bemötta. Under konflikter som kan uppstå i förskolan kan barn reagera utifrån sina känslor, till exempel ilska eller ledsamhet. Somliga barn kan även ha svårt att reglera sina känslor. Av den anledningen är det viktigt att pedagoger hjälper barn att handskas med sina känslor och prata om händelser som kan uppstå. Pedagoger ska hjälpa

barnen att reglera dessa känslor som väcks, för att skapa ett lugn. De bör dessutom dämpa och sätta ord på barnets negativa och positiva känslor. Ifall pedagoger aktivt gör detta med barnen bidrar det till en trygghet och en relation som gynnar barnets välmående i förskolan (Broberg, Hagström, Broberg, 2012).

4 Metod och genomförande

I detta avsnitt presenteras val av forskningsansats som är vår utgångspunkt för att undersöka förskollära uppfattningar om barn som anses ha problemskapande beteende. Därefter presenteras val av metod, metoddiskussion, urvalet av respondenter samt genomförandet av metoden.

4.1 Val av forskningsansats

Studien tar sin utgångspunkt i fenomenografisk ansats. Fenomenografi är en kvalitativt inriktad forskningsmetod som används vid analysering av människors uppfattningar och erfarenheter, för att skapa en förståelse kring detta. Händelser som uppstår kan påverka och ha olika innebörder för människor på varierande sätt, det är av den orsaken väsentligt att intervjuerna är en utgångspunkt inom fenomenografin (Uljens, 1989). Johansson (2009) redogör i sin artikel kring vad en fenomenografisk analys innebär. Inom fenomenografin är det väsentligt att kunna urskilja och kategorisera respondenternas olika uppfattningar av ett fenomen. I och med att uppfattningarna kan skilja sig åt, är det av stor vikt att forskaren sammanställer uppfattningarna, detta för att studien ska innefatta tydliga kategoriseringar av ett fenomen. Vidare beskriver Johansson att det är betydelsefullt att en forskare som utgår från fenomenografi har förmågan att urskilja det essentiella i dess olika tolkningar av fenomenet. Det vill säga att forskaren kan plocka ut det väsentliga till sin studie och studiens syfte.

Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013) lyfter fram första och andra ordningens perspektiv som finns inom fenomenografin. Första perspektivet syftar på de olika faktorer av verkligheten som forskaren själv redogör för, medan andra perspektivet lägger mer fokus på hur individer tolkar ett fenomen. Eriksson Barajas m.fl. skriver att "En människas erfarenheter styr hur verkligheten uppfattas. Det innebär att människan själv skapar och organiserar sin uppfattning om omvärlden. Genom att jämföra olika människors uppfattning studeras vad något är och hur det kan uppfattas" (s. 152). Som forskare är det enligt Eriksson Barajas m.fl. väsentligt att utgå från uttalanden som behandlar forskningsfrågorna, och som sedan analyseras i relation till individernas olika uttalanden. Eftersom att vi är intresserade av respondenternas uppfattningar och erfarenheter har vi valt att utgå från andra perspektivet inom fenomenografi.

4.2 Metod

I följande avsnitt kommer val av metod att presenteras samt motiveras. Vidare kommer vi att lyfta fram studiens reliabilitet, validitet och generaliserbarhet. Studiens urval av respondenternas intervjuer kommer därefter att presenteras. Datainsamling och bearbetning av datamaterialet som vi har valt att använda kommer vi även att redogöra för. Avslutningsvis kommer vi att presentera studiens etiska överväganden som vi har tagit ställning till.

4.2.1 Val av metod

Studiens syfte är att få djupare kunskap om förskollärares uppfattningar om barn som anses ha problemskapande beteenden, samt deras pedagogiska strategier för att inkludera dessa barn. I och med att förskollärarnas personliga erfarenheter och uppfattningar ligger i centrum har vi valt att göra en empirisk kvalitativ studie. Enligt Eriksson-Barajas m.fl (2013) används kvalitativa metoder inom forskning för att tolka, förstå, skapa mening och uppfattning i individens personliga erfarenheter samt upplevelser av omvärlden. Syftet med den kvalitativa ansatsen är att framställa begrepp som vägledning för att kunna ha förståelse för sociala fenomen i individernas närliggande miljöer. Forskaren utformar frågeställningar samt bestämmer hur undersökningen läggs upp i en så kallad design.

I jämförelse med en kvalitativ studie fokuserar en kvantitativ studie på att samla in en stor mängd data i form av exempelvis enkäter för att kunna se samband och förklara sina frågeställningar (Eriksson Barajas m.fl. 2013). Vi har valt att genomföra en kvalitativ studie för att få en djupare förståelse om förskollärares uppfattningar, erfarenheter och strategier i arbete med barn som anses ha problemskapande beteenden. Resultatet som redovisas utgår ifrån våra tolkningar av det datamaterial som har samlats in.

4.2.2 Intervju som metod

Den valda metoden till studien för datainsamlingen är intervjuer. Genom att använda sig av intervjuer som forskningsmetod ges möjligheter att samla in kunskap om sociala relationer, upplevelser men också känslor som enskilda personer bär på. Vid användning av kvalitativa intervjuer bidrar det till en djupare förståelse och en bredare bild av respondentens tankar och upplevelser (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). Detta grundar sig även i fenomenografin som analyserar människors uppfattningar och tankar om sin omvärld (Uljens, 1989). Eriksson-Barajas, Forsberg och Wengström (2013) redogör för halvstrukturerade intervjuer som en intervjumetod som innebär att intervjuerna bygger på en friare struktur. Ämnesområdet och frågorna ligger i en specifik ordning men svaren som respondenten ger blir fria. Roos (2014) betonar vikten av att ställa frågor som kan leda till att olika sorters data samlas in i större mängder. Detta ger större möjligheter att kunna få svar på sitt syfte för att sedan komma närmare verkligheten.

Med en kvalitativ ansats är det av stor vikt att intervjun sker i form av samtal och att respondenterna blir uppmuntrade till att berätta om sina upplevelser och tankar. Det är av den anledningen väsentligt att svaren följs upp i form av en dialog och att forskaren intar en lyssnande roll (Eriksson Barajas m.fl. 2013). När svaren följs upp är vi medvetna om att vi bör förhålla oss kritiska, ifall svaren kanske inte är autentiska och genuina, utan bara är anpassade för stunden. Vid utförandet av våra intervjuer användes en intervjuguide där frågor ställdes till respondenterna i en viss ordning (se bilaga 2). I intervjuguiden har vi valt att utgå från två teman, som är utformade utifrån studiens syfte. Enligt Trost (2010) ska en intervjuguide innehålla olika delområden där frågorna delas upp, utifrån väsentliga kategorier för studien. Intervjuguiden ska agera som ett stöd för intervjuaren, men också som en utgångspunkt. Frågorna ska även komma som följd av de svar som ges av respondenterna. Det handlar om att följa tråden och respondenternas tankegång.

4.2.3 Metoddiskussion

Enligt Roos (2014) innebär validitet att datainsamlingen har en relevans, en lämplig metod och frågor som används för att kunna undersöka det som var planen att undersöka. Validitet innebär även att studiens resultat tillämpas till rätt population och sammanhang, och att forskaren enbart undersöker det som framgår i studien (Eriksson Barajas m.fl. 2013). Under studiens gång har vi förhållit oss till det angivna syftet och till de forskningsfrågor som framställs. Dessa delar följer med under varje avsnitt och bidrar till att studiens syfte blir tydligt och att forskningsfrågorna besvaras. Vi anser av den orsaken att studien har god validitet.

Ahrne och Svensson (2015) skriver att reliabilitet handlar om huruvida resultatet som har tagits fram i en studie är tillförlitligt, exempelvis ifall studien hade gjorts om skulle det leda till samma resultat. Marton och Booth (2000) fastställer att studier med utgångspunkt inom fenomenografin fokuserar på individernas olika upplevelser. Eftersom att respondenternas uppfattningar skiljer sig och utgår från deras personliga tankar, går det inte att få samma resultat med andra respondenter. Varje respondents uppfattningar är unika och därför blir det svårt att förvänta sig samma tankar hos en annan respondent. En studie som använder sig av intervju som metod och fenomenografi som forskningsansats, har därför av naturen lägre reliabilitet.

Enligt Svensson och Ahrne (2015) är generaliserbarhet ett begrepp som används inom kvalitativa studier och handlar om ifall studien anses vara trovärdig. Generaliserbarheten baseras på studiens population. Detta gör att datainsamlingen anses ha en större trovärdighet ifall studien baseras på en större mängd av människor. Extern validitet handlar om den grad av generaliserbarhet, det vill säga hur resultatet möjliggör att kunna generalisera från urval till population, utifrån ett slumpmässigt urval (Eriksson Barajas m.fl. 2013). Enligt Bryman (2011) finns en problematik inom den kvalitativa ansatsen om studien utgår från ett begränsat urval, nämligen om det är ett få antal personer som deltar i studien. Vi är medvetna och ställer oss kritiska till detta. Ifall studien hade utgått ifrån en större mängd människor hade det haft en högre trovärdighet. Eftersom att vår studie enbart utgår från sex förskollärare, påverkar det studiens pålitlighet.

4.3 Urval

I vår studie utgick vi från Eriksson-Zetterquist och Ahrnes (2015) redogörelse av tvåstegsurval. Det innebär att urvalet sker i två olika steg. Första steget handlar om att lämpliga organisationer väljs ut för studien, och det ges ett godkännande från organisationerna och chefen. Utifrån studiens frågeställningar och syfte får forskarna avgöra vilka organisationer som är relevanta för studien. Vi kontaktade cheferna till de organisationer vi önskade att intervjua. När vi sedan fick ett godkännande kontaktade vi de förskollärare som vi önskade att intervjua. I vår studie valde vi att intervjua sex olika förskollärare på två olika förskolor, varav tre förskollärare jobbar i förskoleklass och resterande tre på en förskola. Respondenterna arbetar på olika avdelningar där åldersgruppen varierar. När vi kontaktade cheferna och förskollärarna mailade vi ett informationsbrev som bestod av all information rörande vår studie och syftet med studien. Vi tydliggjorde även att det var frivilligt att delta i studien och att respondenterna kunde avbryta samarbetet när de ville. Den första förskolan vi kontaktade nekade att medverka i studien. Det resulterade till att vi vände oss till en skola som bestod av tre olika förskoleklasser. Det var inte en del av vår ursprungliga plan, men eftersom

att studiens frågeställningar och syfte passade in med förskoleklassens verksamhet, ansåg vi att organisationen och individerna även passade till vår studie.

Andra steget som författarna Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) belyser är valet av individer som ska intervjuas. I vår studie har vi valt att utgå från sex respondenter. Varje respondent är utbildade förskollärare. Bryman (2011) definierar bekvämlighetsurval som ett sätt att intervjupersonerna som väljs ut för att vara tillgängliga för forskaren. Det vill säga de individer som tackar ja till att delta i studien först. Både förskolan och förskoleklasserna är bekanta med oss genom att vi har etablerat en kontakt med personalen genom våra fältstudie och VFU-perioder. Av den anledningen vände vi oss till dessa organisationer från start.

4.3.1 Respondenter

De valda respondenterna till studien är sex förskollärare. Jessica, Felicia och Clas är förskollärare i separata förskoleklasser i samma skola. Resterande förskollärare Sibel, Hanna och Irma jobbar på olika avdelningar i samma förskola. Vi som blivande förskollärare har valt att intervju förskollärare som jobbar på olika avdelningar för att synliggöra förskollärarnas olika uppfattningar om barn som anses ha problemskapande beteende. Med utgångspunkt i det forskningsetiska överväganden har förskollärarnas namn aidentifierats. Respondenterna har istället fått fingerade namn som gör att de enskilda förskollärarnas uppfattningar kan redovisas på ett tydligt och anonymt sätt. Fortsättningsvis kommer vi att utgå från de fingerade namnen under analys av datainsamling.

Respondenter:	Fingerade namn:	Antal år i yrket:	Barngrupp:
Fsk 1	Jessica	17 år	Förskoleklass
Fsk 2	Sibel	5 år	Förskola
Fsk 3	Hanna	6 år	Förskola
Fsk 4	Irma	4-5 år	Förskola
Fsk 5	Felicia	7 år	Förskoleklass
Fsk 6	Clas	2 år	Förskoleklass

4.4 Genomförande av intervjuer

I vår kvalitativa studie har vi valt att använda oss av en semistrukturerad intervju. Vi utgick från två specifika teman, dock fick respondenterna möjlighet att även formulera sig på sitt eget sätt. Bryman (2011) menar att frågorna inte behöver ställas i samma ordning som de blev skrivna, utan att intervjun ska ses som flexibel. Inför intervjuerna fick alla förskollärare möjlighet att titta på intervjufrågorna innan samtalen påbörjades för att de skulle känna sig bekväma. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) skriver att det är betydelsefullt att forskaren inleder intervjun på ett mjukt sätt för att även etablera en bra kontakt från början. Därefter kan svårare och känsligare frågor ställas av forskaren. Det är även betydelsefullt att vi som forskare möter de som ska intervjuas för att skapa en likhetkänsla under intervjuernas gång. Innan vi påbörjade intervjuerna ansåg vi att det var viktigt att prata med respondenterna för att de även skulle känna sig bekväma och trygga med oss.

Vid genomförande av intervjuer är det av stor vikt att det enligt Eriksson-Zetterquist (2015) sker i en ostörd miljö. Det är betydelsefullt att forskaren samt respondenterna sitter på en plats

där det inte uppkommer störande moment, som till exempel andra personer som kommer in och avbryter eller telefonsamtal och dylikt. Inför alla intervjuer frågade vi pedagogerna om de rekommenderade en plats i förskolan där vi kunde sitta ostört. Alla pedagoger valde ett tillgängligt rum på förskolan som de ansåg var lämpligast för oss att sitta i lugn och ro.

Forskarens intervjufrågor kan misstolkas av undersökningspersonerna om det är utformade på ett svårtolkat sätt. Vi anser att det är av den anledningen betydelsefullt att vi har konkreta samt tydliga frågor. På grund av att vi även under intervjuernas gång skulle få utförliga och detaljerade svar från respondenterna. Vid genomförande av en intervjuguide tänkte vi även noggrant att vi ville ha korta och enkla frågor eftersom att vi inte ville att respondenterna under intervjuernas gång skulle fastna på en fråga. Enligt Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) är det väsentligt under intervjun att forskaren får en utförlig beskrivning av intervjupersonernas upplevelser och uppfattningar. Inom den kvalitativa forskningsintervjun är det vanligt att det finns olika teman som respondenterna får tala fritt om. I vår intervjuguide har vi även haft två teman som har varit vår utgångspunkt under intervjun. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) beskriver att intervjuer som genomförs med flera respondenter åt gången kan leda till att deras avvikande åsikter tystas ned, men även att deras svar i stor utsträckning är liknande. Vi har valt att intervju en respondent i taget eftersom att vi ville få utförliga svar och beskrivningar från alla pedagoger och inte likartade svar.

Den tekniska utrustningen vi har valt att använda är ljudinspelning för att underlätta vår transkribering. Det är viktigt att inleda intervjun med att presentera studiens syfte och fråga alla på förskolan om det är okej att vi använder oss av ljudinspelning, vi fick därefter ett samtycke av alla pedagoger. Vi har valt att använda oss av ljudinspelning på grund av att vi även kan lyssna på datainsamlingen ett flertal gånger och det ger oss även möjlighet att få en djupare förståelse för alla intervjusvar. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) skriver att det kan vara betydelsefullt att använda sig av papper och penna för att göra anteckningar även om vi använder ljudinspelning. I och med att andra ohörbara saker som till exempel respondenternas kroppsuttryck och gester inte kommer med via ljudinspelning, tyckte vi att det var väsentligt att en av oss ställde frågor till respondenterna medan den andre antecknade under intervjuernas gång.

4.5 Databearbetning

Här presenterar vi vår databearbetning av det empiriska materialet genom transkribering, analys av datainsamling och slutligen etiska aspekter som vi har tagit hänsyn till i denna studie.

4.5.1 Transkribering

Efter våra intervjuer med inspelningarna och anteckningarna började vi att transkribera och bearbeta det empiriska materialet som har samlats in. Björndahl (2005) belyser att det finns en fördel med att transkribera inspelningar till skrift, fördelen är att kommunikationen blir synligare och mer konkret. Genom att transkribera ljudinspelningarna till text hjälpte det oss att se och förstå det insamlade materialet (Eriksson Barajas m.fl. 2013).

Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) skriver att det finns olika tillvägagångssätt för att transkribera. Vidare menar författarna att det kan vara tröttsamt att transkribera allting själv, dock är detta även en fördel. I och med att vi har valt att transkribera självständigt har vi även

lärt känna vårt material. En fördel är att om vi under inspelningen hör att någonting är otydligt kan vi med hjälp av våra stödanteckningar tolka vad som har sagts under intervjuerna. Det är betydelsefullt att skriva ut sitt transkriberade material för att lära känna materialet och för att påbörja tolkningsprocessen. Framgår det att språket behöver justeras för att det ska bli läsvänligt är det bra att göra det, för att respondenterna ska framställas på ett välmant sätt (Eriksson-Zetterquist, Ahrne, 2015). Vi valde att skriva ut allt material medan vi lyssnade på ljudinspelningarna igen, för att få syn på all information och säkerställa att ingenting hade missats. Vi justerade även språket för att det skulle bli ett bättre flyt i texten, detta gjordes för att underlätta för oss inför analysarbetet, men även för studiens läsare.

4.5.2 Analys av datainsamling

När ett analysarbete sker innebär det att informationen delas upp i mindre delar, för att sedan analysera dessa delar och sätta ihop det till en helhet (Eriksson Barajas m.fl. 2013). Under vår analytiska process har vi valt att utgå ifrån tre begrepp: att sortera, reducera och argumentera. Enligt Rennstam och Wästerfors (2015) används dessa begrepp för att analysera det kvalitativa empiriska materialet som en forskare fått fram i sin studie. Eftersom det empiriska materialet kan innehålla en stor mängd information, är det väsentligt att sortera och reducera datainsamlingen. Sorteringen hjälper till att förstå materialets beståndsdelar och möjliggör att analytikern kan sätta beståndsdelarna i ett sammanhang. Materialet bör även iordningställas så att analytikern kan påbörja sin kategoriseringsprocess.

Vår sorteringsprocess påbörjades genom att vi gick igenom transkriberingen för att lära känna materialet. Vi utgick sedan från vår intervjuguide och placerade respondenternas svar under varje fråga som ställdes under intervjuerna. När materialet sedan har iordningställts och organiserats påbörjade vi därefter att färgkoda materialet i olika kategorier. Vid färgkodning av respondenternas svar blev likheter och skillnader bland respondenternas svar synliga. Vid reduktion av materialet valde vi att ta med de intervjuer vi ansåg var mest relevanta för vår studie. Sista steget under analysprocessen innebär att vi som analytiker argumenterar utifrån våra tolkningar och kan reflektera över vad studien har kommit fram till (Rennstam & Wästerfors, 2015).

4.6 Etiska aspekter

Bryman (2011) skriver om etiska grundläggande frågor som handlar om integritet, konfidentialitet, anonymitet och frivillighet för individer som är delaktiga i forskningen. Vidare nämner författaren fyra olika etiska principer som är väsentliga i svensk forskning. Dessa principer kallas: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebär att vi ska tala om undersökningens syfte till respondenterna. Det är viktigt att informera de personer som deltar i undersökningen att det är frivilligt och att de har rättigheter att avsluta intervjun samt avstå från frågor när de vill. Det klargjordes i vårt informationsbrev som skickades till cheferna och respondenterna, men även innan vi påbörjade våra intervjuer. Inom principen samtyckeskravet har de personer som deltar rätt till att bestämma över sin delaktighet. Det är väsentligt inom konfidentialitetskravet att de som medverkar i undersökningen har rätt till att informationen som de ger ska förbli privat och sekretessbelagd. Det är viktigt att förvara respondenternas personuppgifter på ett säkert ställe där ingen annan kan få tillgång till det. Nyttjandekravet innebär att de anteckningar samt uppgifter som har samlats in om individuella personer enbart får användas inom forskningen och ingenting annat. En betydelsefull etisk aspekt är att individen som ska

intervjuas har rätt till att garanteras en anonymitet, exempelvis att hens arbetsplats, namn och andra personliga personuppgifter anonymiseras. Det är väsentligt att ha ett samtycke från förskolorna samt förskollärarna vi intervjuade. Det är även viktigt att vi förbereder de som ska intervjuas vad intervjun kommer att handla om, samt hur lång tid det kan ta (Ahrne och Svensson, 2015).

5 Resultatredovisning

I detta avsnitt redovisas resultatet som framkom under intervjuerna med de valda förskollärarna. Materialet som redovisas nedan i olika teman knyts an till studiens syfte. Kategoriseringarna som har valts är delvis inspirerades utifrån de valda frågeställningarna.

5.1 Förskollärarnas uppfattningar om barn som anses ha problemskapande beteende

I detta avsnitt kommer förskollärarnas uppfattningar redovisas kring hur de definierar begreppet problemskapande beteende hos barn. Vi lyfter även upp pedagogernas känslor och tankar rörande detta begrepp. Eftersom begreppet är svårdefinierat anser vi att det är betydelsefullt att få förskollärarnas uppfattningar om begreppet för att även få en bredare bild av vad begreppet innebär.

Begreppet där blir nästan främmande för mig, eftersom att det låter som att barnet skapar problemen. Men jag förstår att det är barn man behöver handskas med lite annorlunda. Men just att man ändå ser att problemen... i att barnet inte klarar av vissa saker.

(Felicia)

För mig är ordet så laddat ... bara att ordet heter problem. (...) Men att bara höra ordet problem blir väldigt laddat och väldigt negativt. Istället för att man tänker positivt.

(Jessica)

Felicia och Jessica uttrycker liknande uppfattningar gällande begreppet barn som anses ha problemskapande beteende. I exemplet beskriver Felicia att begreppet känns väldigt främmande av den orsaken att det låter som att barnet skapar problem på grund av att hen inte klarar av olika saker i förskolans vardag. På liknande sätt uttrycker Jessica att begreppet problemskapande beteende känns som ett laddat och negativt begrepp.

Det är barn som har svårigheter. Barn som inte kan anpassa sig i verksamheten. Barn som inte kan vara i stora grupper. Barn som har svårigheter med till exempel språket och det kan påverka barns beteende.

(Hanna)

Förskolläraren Hanna uttrycker sina associationer till begreppet som handlar om barn som har svårigheter. Vidare berättar hon att det kan handla om barn som har svårt att vara i stora grupper eller anpassa sig till olika aktiviteter i verksamheten. Eventuellt barn som har svårt att kommunicera eller att uttrycka sig.

Problemskapande kan vara allt möjligt, att det kan bli problematiskt. Det blir inte problematiskt för mig men det kan bli det för barnet. Oftast är det också att man inte har anpassat verksamheten utifrån barnet, att man ställer för höga krav på barnet.
(Irma)

I exemplet ovan beskriver Irma att problemskapande kan innebära det kan bli problematiskt för barnet och inte för pedagogerna. Irma menar att det kan handla om att förskolan inte har anpassats utifrån barnets behov och förutsättningar samt att det kan ställas för höga krav på hen.

5.2 Utmaningar i det pedagogiska arbetet med barn som anses ha problemskapande beteende

Efter att vi har fått ta del av förskollärarnas uppfattningar kring begreppet problemskapande beteende lyfte vi fram de utmaningar och svårigheter pedagogerna upplever i arbetet och ställdes inför med barn som anses ha problemskapande beteende.

Ja det är klart att man stöter på utmaningar, det gör man hela tiden. (...) Dom finns på olika sätt och de uttrycker sig på olika sätt varje år, och då är det viktigt att man bygger broar mellan förskolan och förskoleklassen.

(Jessica)

Förskolläraren Jessica beskriver att de finns utmaningar samt svårigheter i arbete med barn som anses ha problemskapande beteende. Eftersom Jessica jobbar i förskoleklass så menar hon på att det är en utmaning i sig att de bildas nya barngrupper varje år. De nya barngrupperna kan innefatta barn som har olika svårigheter och är i behov av stöd. Jessica förklarar därav vikten med att bygga broar mellan förskolan och förskoleklass, för att skapa en smidig och trygg övergång för barnet i fråga. Särskilt om barnet anses ha ett problemskapande beteende.

Det blir ju utmaningar, och verkligen att man får träna sig själv och våga prova, och inte ge upp eller känna att det går dåligt. (...) Och så gick inte den strategin så provar man någonting annat, och utmanar sig själv och hittar nya strategier.

(Felicia)

Man kan ju bli frustrerad som personal om man inte klarar av vissa saker och om ett barn upprepar ett visst beteende som kan vara utmanande både gentemot oss vuxna och mot barnen.

(Irma)

I citaten ovan uttrycker förskollärarna Felicia och Irma olika åsikter gällande de utmaningar som finns i arbete med barn som anses ha problemskapande beteenden. Felicia beskriver att pedagoger ska pröva sig fram och inte ge upp ifall något inte fungerar. En pedagog ska alltid vara öppensinnad till att hitta nya strategier och utmana sig själv. Vi tolkar det som att Felicia har en positiv inställning gällande arbete med barn som anses ha problemskapande beteende. Däremot uttrycker Irma att det kan uppstå en frustration hos henne när ett barn inte lyssnar eller har ett utmanande beteende. Fungerar inte hennes strategier kan hon uppleva en frustration.

5.2.1 Förskollärares olika syn på inkluderande miljö

Efter att förskollärarna beskrev de utmaningar och svårigheter som finns i arbete med barn som anses ha problemskapande beteende, frågade vi respondenterna hur de arbetar med att skapa en inkluderande miljö för dessa barn. Vi frågade även vilka svårigheter och utmaningar som kan uppstå för att inkludera barn som anses ha problemskapande beteende. Samtliga förskollärare uttryckte de utmaningar som fanns i verksamheten för att skapa en inkluderande miljö för barn som anses ha problemskapande beteende.

Ja det känns ju som att man exkluderar dom på ett sätt ibland. När vi sitter i samlingen då är det alltid något som händer, då kan inte hen fokusera. Då får hen ibland sitta vid bordet som ligger nära samlingsringen, och då är hen med fast hen är inte riktigt med på samlingen. Barnet ser och hör men är inte närvarande.

(Clas)

Förskolläraren Clas beskriver att det kan ske en exkludering genom att det finns ett barn på deras avdelning som kan tappa fokuset under samlingens gång. Ett tillvägagångssätt som pedagogen Clas använder sig av är att barnet får sitta vid ett bord intill samlingen. Dock upplever Clas att det kan kännas som ett dilemma genom att barnet ser och hör allting de gör och säger under samlingen, utan att själv medverka.

Att vara inkluderad innebär inte för mig att man ska göra samma sak som alla andra barn gör. Att man helt enkelt deltar i verksamheten på olika sätt. Man ska inte vara utanför verksamheten, inte själva aktiviteterna. Att barn får sina behov tillgodosedda (...) Att man får lyckas inom olika områden.

(Irma)

I detta citat uttrycker Irma att hennes metoder för att inkludera barnen sker på olika sätt, beroende på barnens behov. Hon tar upp att ett barn kan delta i en verksamhet på olika sätt. Barnen behöver inte göra liknande uppgifter för att utveckla sig inom olika områden, utan barnen kan få möjlighet att ta del av verksamheten på olika sätt.

Vi jobbar väldigt mycket med det här med öppenhet. Varför behöver ett barn sitta bakom en skärm eller varför behöver ett barn hörselkåpor. Det pratar vi med barnen om, för då blir det heller inget som blir konstigt.

(Jessica)

Här beskriver Jessica vikten av att prata om varandras olikheter, som kan medföra att det skapas en inkluderande miljö genom att barns olikheter normaliseras. Pratar pedagogerna öppet om olikheterna som finns bland barngrupper så blir det enligt Jessica en normaliserad miljö, där barnen förstår varandras olikheter.

5.3 Strategier

I förskolan och förskoleklassen använder förskollärarna varierande strategier för hantera olika situationer som kan uppstå under förskolans vardag. Dessa strategier kan bestå av olika anpassningar, tillvägagångssätt och metoder som förskollärarna tar till användning av, utifrån vad som passar varje enskild pedagog. I citaten nedan uttrycker förskollärarna vilka strategier som de använder sig av passar dem bäst i arbete med barn som anses ha problemskapande beteenden.

Att jobba lågaffektivt, den är nummer två. Men relation och trygghet. (...) Att man går ner på huk, så att inte barnen känner att man står över dem. Att man använder en mild röst. Man kan säga att "jag blir arg" men att man inte visar det kroppsligt. Men också att man har ett samtal med barnen och pratar. (...) Prata öppet om våra olikheter, svagheter och styrkor. (...) Man kan också ta hjälp av barnet i fråga själv. Hur skulle du vilja att vi gör? Så att du känner att du får en lugn miljö. Alltså att man kopplar in barnet i fråga, för dom har massa kloka svar.

(Jessica)

Förskolläraren Jessica beskriver olika strategier som hon använder sig av i arbete med barn som anses ha problemskapande beteende. Hon nämner relationen och trygghetens betydelse. Att använda sin röst och sitt kroppsspråk som ett redskap för att arbeta lågaffektivt. Vidare berättar Jessica om att prata om varandras styrkor och svagheter, att det finns ett öppet klimat i verksamheten bland barnen och pedagogerna. Slutligen nämner Jessica effektiviteten av att ta hjälp av barnet i fråga. Barnet bidrar med sin delaktighet i att berätta vad hen skulle vilja göra för att bidra till en lugn miljö.

Jag försöker lugna ner situationen som uppstår, kanske ta åt sidan. Att alla barn får berätta sin del och att man kan få göra det lite avskilt. Och i vissa fall så kanske man måste lugna ner sig också, om barnet är uppe i affekt. Man får avväga lite vilken situation det är.

(Clas)

En strategi som Clas använder för att lugna ner situationen är att han talar med barnen avskilt, men även låter dem berätta sin del enskilt. Förskolläraren menar att det även kan vara nödvändigt att lugna ner situationen om ett barn är uppe i affekt.

Vi försöker vara tydliga med allting som vi gör och väldigt närvarande. Vi sitter i barnens nivå för att vi ska ha ögonkontakt. Ibland kan man sitta bredvid barnet och förklara med bilder, idag ska vi göra på det här sättet.

(Hanna)

I exemplet ovan uttrycker Hanna att det är väsentligt att pedagoger är närvarande och är tydliga i sitt arbetssätt. Vidare beskriver förskolläraren att de brukar sitta så att de hamnar i samma höjd som barnet för att de ska kunna ha ögonkontakt med varandra. De brukar även sitta med ett barn och visa tydligt med hjälp av bilder vad de ska göra under dagen.

Man får testa sig fram, vissa saker funkar för en pedagog, men kanske inte för mig och barnet i fråga. När jag möter ett nytt barn så observerar jag mycket hur barnet är och försöker bygga en relation sakta men säkert. Låta barnet känna mig så man bygger upp en trygghet. Kommunikation med föräldrarna är också bra.

(Sibel)

Sibel betonar vikten av att testa sig fram. Hon talar om att alla strategier inte passar varje barn och pedagog. Det är väldigt individuellt. Sibel nämner även att hon använder sig av kartläggning, genom att observera barnet i fråga. Detta hjälper henne att få syn på det barnet behöver extra stöd inom. Vidare uttrycker Sibel en annan strategi, att bygga en relation som medför en trygghet för barnet. Hon nämner också vikten av att ha en god kommunikation med barnets föräldrar.

Allt beror ju på dagsstruktur, vad man gör och hur man gör. Hur närvarande pedagogerna är. (...) Ibland får man anpassa för ett barn så att det ska fungera för alla andra. (...) Ibland kör man med ignoreringsstrategin, det funkar för stunden. (...) Att avleda och trösta, för jag tänker att ett argt barn är ett ledset barn. (...) Det där med att man avleder, det förändrar inte beteende i sig hos barn med det är en bra strategi för stunden.

(Irma)

I stycket ovan förklarar förskolläraren att mycket beror på de dagsstrukturer de har på förskolan. Det är väsentligt att tydliggöra allt pedagoger gör, men även hur de gör på detta sätt. Vidare uttrycker Irma att pedagogernas närvaro är betydelsefull, och att de ska anpassa verksamhetens innehåll efter ett barn men även se över hela verksamheten för de resterande barn. Irma uttrycker att hon använder ignoreringsstrategin när ett barn har ett oönskat beteende och upplever att denna strategin funkar för stunden. Fortsättningsvis uttrycker Irma att trösta och avleda även är en strategi som används av henne, eftersom att ett argt barn även är ett ledset barn.

5.3.1 Miljöanpassning

Respondenterna blev tillfrågade hur de anpassar miljön för barn som anses ha problemskapande beteenden, men även generella miljöanpassningar för hela gruppen.

Oftast anpassar vi ju utifrån barnet. Till exempel bildstöd, alla vet vad de skall göra, det blir strukturerat och de behöver inte undra över någonting. Att man har rum i rummen, att man skapar mycket små rum så att de får olika ställen

där de kan vara på. Att man kan få krypa in bakom en skärm (...), att de får hörselkåpor när det är mycket ljud.

(Jessica)

Ovanstående uppfattning visar på att förskolläraren har anpassat verksamheten utifrån barnens behov och förutsättningar. Genom att de bland annat har använt sig av bildstöd samt byggt rum i rum. Jessica uttrycker att det skapas en tydlighet i och under verksamhetens gång med användning av bildstöd. Barnen har även tillgång till hörselkåpor om de upplever att det blir för hög ljudnivå för dem inne i klassrummet.

5.4 Det professionella förhållningssättet

Utmaningarna och olika svårigheter som förskolläraren stöter på i samband med barn som anses ha problemskapande beteende kan ibland påverka ens professionella förhållningssätt. Det kan handla om frustration eller inte veta hur de ska hantera svåra situationer som kan uppstå i verksamheten. Vi frågade respondenterna hur detta kan påverka deras professionella förhållningssätt.

Det blir väldigt påfrestande som pedagog för man har oftast förutfattade meningar och tänker, okej nu kommer detta hända. Men det behöver ju inte hända. Är det mycket som händer så blir det väldigt tröttsamt. Man är liksom människa, man orkar inte med allt. (...) Jag tänker att det påverkar en professionellt. Till exempel när vi har haft många barn med speciella behov. Finns det inte mycket personal som kan hjälpa och stötta en så kan man bli påverkad. Man kan inte alltid vara pedagogisk tänker jag, det finns stunder man faktiskt inte är det.

(Sibel)

Om man är överbelastad med annat arbete så kan de brista i att vara pedagogisk. Man klarar oftast av att hantera olika situationer när det är en fungerande verksamhet, det är väldigt mycket som påverkar hur man själv blir. (...) Det kan ibland fallera ifall det är för stora barngrupper och för lite personal. Då kan man bli så stressad att man inte tänker, man försöker bara klara vardagen.

(Irma)

Majoriteten av förskollärarna uttrycker att personalbrist kan medföra att deras professionella förhållningssätt påverkas negativt. Vidare uttrycker förskollärarna Sibel och Irma att det kan bli för mycket att hantera, om barngrupperna är för stora och det inte finns tillräckligt med resurser. Förskollärarna hävdar även att det kan vara en utmaning att alltid vara pedagogisk och att de ibland bara försöker klara av dagen. De upplever även att det kan bli väldigt stressigt men att de försöker finnas där för alla barn. Till skillnad från Irma är Hannas barngrupp uppdelad i mindre grupper nu och det har i nuläget hjälpt dem betydligt mer.

Ja man blir stressad ibland och tänker vad gör de andra barnen, hinner jag med alla. Men att vi jobbar med mindre grupper hjälper väldigt mycket. (...) Ibland kan man ropa på sina kollegor och be om hjälp. Innan när det var stora grupper påverkade de en väldigt mycket. Man var stressad när man gick hem och tankarna var hur ska vi göra imorgon, hur ska vi göra för att det ska vara lugnt för alla barn.

(Hanna)

Hanna uttrycker i texten ovan att hon känner sig otillräcklig för alla barnen. är det för stora barngrupper så upplever hon en stress som sedan följer med henne hem. Detta påverkar hennes professionella förhållningssätt genom att stressen bidrar till att hon inte kan tänka klart. Det som har hjälpt henne att minska på stressen är att dela upp på barngrupperna och ta hjälp av sina kollegor.

5.4.1 Utveckla sin yrkeskompetens

I nedanstående del redovisas förskollärarnas åsikter kring hur de upplever att de kan utveckla sina yrkeskompetenser, angående arbete med barn som anses ha problemskapande beteende.

Jag hade absolut velat ha mycket mer föreläsningar både för mig men även för alla pedagoger. Det räcker inte att en personal går till en sådan utbildning. Det ska vara mer fortbildning, även vi som har läst, man behöver uppdatera hela tiden. (...) Jag tycker att alla behöver kunskap. Att dela med sig.

(Hanna)

Det handlar om att man har en nyfikenhet. Hur kan jag bli bättre pedagog? Man behöver fylla på sina kunskaper och utveckla sig själv som pedagog.

(Jessica)

När svåra situationer uppstår tycker jag att det är frustrerande och vet inte hur jag ska hantera vissa situationer. Jag tror därför att jag behöver mer kunskaper för att kunna hantera de svåra situationerna.

(Sibel)

Varje förskollärare som intervjuades i denna studie uttryckte att det behövs mer utbildning och fortbildning i arbete med barn som anses ha problemskapande beteende. Hanna nämner att mer föreläsningar hade varit givande för henne. Vidare uttrycker förskollärarna Hanna, Sibel och Jessica vikten av att skapa en nyfikenhet och motivation till att bli en bättre pedagog. Förskollärarna talar även om att de särskilt behöver fylla på sina kunskaper om problemskapande beteende hos barn för att kunna utveckla sig själva som pedagoger.

6 Diskussion

I detta avsnitt kommer vi att sammanfatta och diskutera resultatet med utgångspunkt från studiens syfte och forskningsfrågor. Vidare kommer tidigare forskning och teori att jämföras med resultatet. Vi kommer att strukturera avsnittet efter våra tre frågeställningar: Vilka uppfattningar har förskollärarna om barn som anses ha problemskapande beteende? Vilka utmaningar stöter förskollärare på för att skapa en inkluderande miljö för barn som anses ha problemskapande beteende? Vilka strategier använder förskollärare i arbetet? Förskollärares professionella förhållningssätt träder även fram i detta avsnitt.

6.1 Förskollärarnas uppfattningar

I resultatet i denna studie har förskollärarna uttryckt sina uppfattningar om begreppet barn som anses ha problemskapande beteenden. Vi tolkar det som att majoriteten av förskollärarna uppfattar ordet som ett komplext och negativt laddat begrepp. Felicia, Hanna och Sibel uttrycker att barnens olika behov och förutsättningar är orsaken till att det kan uppstå problem för barnet och verksamheten. De uppfattar det som att fokuset ligger på barnet, som inte kan anpassa sig in i verksamheten. Detta kan knytas an till det kompensatoriska perspektivet som innebär att barnets förmågor anses vara problematiska och kan bli ett hinder för hans utveckling (Nilholm, 2007). Vi tolkar det som att pedagogerna associerar begreppet problemskapande beteende med barnets handlingar, att det är orsaken till att hen inte kan anpassa sig i verksamheten. Däremot poängterar Edfelt (2019) skillnaden mellan problemskapande beteende och problembeteende. Författaren fastslår att problembeteende pekar ut barnet som det direkta problemet och kan innebära att pedagogernas fokus på övriga faktorer minskar. Pedagogernas ställningstagande, otrygghet eller miljön kan vara orsaken till det problemskapande beteendet.

Vidare uttrycker Irma och Jessica en annan uppfattning, nämligen att det är verksamheten som ska anpassa sig efter barnet. De problem som uppstår kan handla om att det ställs för höga krav på barnet. Irmas uppfattningar kan kopplas till det kritiska perspektivet som innebär att miljön kan vara orsaken till att svårigheter kan uppstå hos barnet, bland annat att det ställs för höga krav på barnet (Nilholm, 2007). På liknande sätt belyser Greene och Ablon (2012) att de explosiva situationer som förekommer sker på grund av att barnet och omgivningen kan kollidera. Barnets förmåga att reagera på rätt sätt beror på att det ställs för höga krav på hen. Barnet förväntas att förhålla sig och hantera svåra situationer som uppstår. Detta kan knytas an till Irmas beskrivning av problemskapande beteende där hon tydligt talar om att det är verksamheten som ska anpassas utifrån barnets förutsättningar.

6.2 Utmaningar i förskollärarens arbete

Resultatet visar att samtliga förskollärare uttrycker att det finns utmaningar i verksamheten för att skapa en inkluderande miljö för barn som anses ha problemskapande beteende. De talade även om olika sätt att arbeta kring detta. Clas uttrycker att det kan ske en exkludering när vissa situationer blir svåra att hantera. Han ger ett exempel där ett barn ibland får sitta vid ett bord vid sidan av samlingen, då det kan hända mycket som kan leda till att barnet tappar sin koncentration som kan påverka samlingen. Genom att barnet sitter intill samlingen så får hen ta del av det som sker, men är inte lika närvarande som alla andra barn. Johansson (2011) problematiserar detta i sin avhandling och skriver att vuxnas använder varierande arbetssätt gentemot barn för att tillrättavisa dem. Barn kan uteslutas ur gemenskapen genom att vuxna använder strategier för att hantera situationer som uppstår, ett exempel är att de vill få barnet att förstå de fel som uppstår och vill hejda detta. I Clas fall används denna strategi för att förhindra svåra situationer som kan uppstå under samlingen. Vidare nämner förskolläraren att han upplever detta som en exkludering för barnet. Däremot förklarar Edfelt (2019) att en sådan lösning kan upplevas som en inkluderande, genom att utgå från vad barnet i fråga är i behov av. Ifall barnet har koncentrationssvårigheter eller har svårt att sitta intill andra barn kan pedagogerna dra slutsatsen av att hen behöver sitta separat med en pedagog för att kunna ta del av samlingen på bästa sätt. Att barnet känner sig engagerad och medräknat är utgångspunkten. Författaren fastslår att pedagogen själv får bedöma och avgöra ifall detta funkar för barnet och om det är acceptabelt, utifrån vilken situationen det är. Det krävs en varsamhet och lyhördhet hos pedagogerna för att kunna skapa en inkluderande miljö.

Vi ser även en koppling till dilemmaperspektivet, som innebär att en situation inte alltid är så lätt att lösa. Det kan även uppstå dilemma vid anpassning av utbildning, utifrån barnens behov, olikheter och förutsättningar.

Vårt resultat visar att pedagogerna upplever en frustration samt utmaning i arbete med barn som anses ha problemskapande beteenden. Förskolläraren Irma talar om att det kan bli utmanande för henne när ett barn upprepar ett visst beteende gentemot pedagogerna och barnen. I studien av Beaudoin, Skočić Mihić och Lončarić (2018) studerades komplexiteten kring att hantera elevernas beteenden i lärandesammanhang, utifrån pedagogernas perspektiv. Forskarna studerade pedagogernas uppfattningar gällande sin kompetens i att möta med elever som har utmanande beteenden. I relation till studien ser vi ett samband med Irmas uppfattningar, genom att hon uttrycker att det kan bli utmanande och svårt att ha ett professionellt förhållningssätt i arbete med barn som anses ha problemskapande beteenden. Edfelt (2019) skriver att pedagoger kan uppleva en frustration när de känner att de har gjort allting i deras makt med barn som har återkommande problemskapande beteenden. Det är lätt hänt att pedagogernas frustration och känslor går ut över barnet menar författaren. Det blev synligt i vårt resultat när pedagogerna talade om sina tankar och upplevelser. Vidare skriver författaren att det kan bli en utmaning att ha ett professionellt förhållningssätt gentemot barnen när förskollärarna upplever att det blir för stressigt för dem. Det är dock betydelsefullt för alla pedagoger att försöka sätta sig in i barnets situation och perspektiv, i och med att barnet självt inte har önskat att hamna i denna situation. Johansson (2011) redogör i sin avhandling för begreppet barnsyn och skriver att det handlar om hur pedagoger bemöter, förhåller sig och uppfattar barnen som individer. Vidare understryks det att pedagoger ska ha en medvetenhet om barnens rättigheter till att bli förstådda och bemötas med omsorg. Pedagoger bör enligt författaren vara medvetna om barnets känslor samt ägna en tanke åt det som sker gemensamt för att uppnå en positiv atmosfär i verksamheten.

Jessica nämner att de stöter på utmaningar, dock är det enligt henne betydelsefullt att pedagoger bygger broar mellan förskola och förskoleklass för att underlätta för alla i verksamheten. Framför allt de barn som är i behov av särskilt stöd. Detta styrks även av Ackesjö (2011) som skriver att det är av stor vikt att förskolan och förskoleklassen samverkar för att underlätta barnens övergångar. Genom att pedagoger bygger broar mellan förskola och förskoleklass får barnen möjlighet till en trygg övergång samt inskolning. Vi tolkar utifrån Jessicas uppfattningar att det är viktigt att ha en bra samverkan mellan förskola och förskoleklass på grund av att de kan samtala om information som är betydelsefullt för pedagogerna i förskoleklassen att veta. Jessica talade om att det underlättar för henne om de har en bra samverkan med förskolan eftersom de i förskoleklassen kan ta del av strategier och andra metoder som till exempel funkade bra i arbete med barn som anses ha problemskapande beteenden.

6.3 Strategier

I intervjuerna beskriver förskollärarna sina varierande strategier i arbete med barn som anses ha problemskapande beteende. Flera förskollärare betonar vikten av att skapa goda relationer mellan vuxna och barn har en avgörande roll i barnens välmående i förskolan. Vidare uttrycker förskollärarna att relationen är betydelsefullt och skapar en trygghet för barn som anses ha problemskapande beteende. En god relation mellan barn och pedagoger bidrar till att barnet känner sig uppskattad och sedd. Barnet kan bli påverkat negativt om relationen mellan hen och pedagogen inte är bra. Om pedagoger inte har en bra relation med barnet kan det leda

till ett upprört förhållningssätt, som kan skapa en irritation och ilska hos pedagogen. Det kan ha effekt på barnets välmående och självkänsla, då barnet känner att de är problembärare (Edfelt, 2019).

Pedagogerna nämner ett lågaffektivt bemötande som en strategi. Clas uttryckte att barn kan hamna i affekt och det är betydelsefullt att använda sig av strategier för att minska affekten hos barnet. I relation till vår tidigare forskning där ett lågaffektivt bemötande nämns, innebär det att man minskar risken för att konflikter eller stressfulla situationer ska eskalera. Som förskollärare gäller det att ha sitt uppdrag och ansvar i åtanke, även när svåra situationer uppstår. Här kan lågaffektiva strategier komma till hjälp. En lågaffektiv strategi kan vara att avleda barnets fokus. En annan förskollärare lägger tonvikten på att pedagoger ska ha en lugn kropp och ton, samt komma ner till barnens höjd för att hantera barn som anses ha problemskapande beteende. En lugn kropp kan smitta av sig och även minska affekten hos ett barn (Hejlskov Elvén & Edfelt, 2017). Vi tolkar utifrån pedagogens tankar att det är betydelsefullt hur pedagoger använder sitt kroppsspråk och vilket tonläge de har på rösten har en stor roll i barnens agerande. Förskolläraren Irma tar upp avledning som en strategi och nämner att avledning är en bra metod om ett barn är upprört, och hen vill att barnet ska tänka på annat för stunden.

I resultatet uttrycker en förskollärare att det är betydelsefullt att ta hjälp av barnet i fråga under svåra situationer. Vidare uttrycker hon att pedagoger inte alltid vet vad som är bäst för barnet, utan det är även viktigt att ta del av barnets tankar kring hur en situation kan lösas angående barnet själv. Johansson (2011) understryker i sin avhandling att det är betydelsefullt att barnen blir involverade i verksamheten genom att ställa frågor som rör barnet, så de ges möjlighet till ett inflytande. Vidare betonar författaren att pedagoger ska ge barnen kontroll och skapa ett utrymme där barnens delaktighet kan träda fram. Utgångspunkten är att barnen ses som medmänniskor.

En pedagog uttrycker att hon jobbar med en öppen atmosfär i sin förskoleklass, genom att de pratar om barnens olikheter. Om ett eller flera barn är i behov av särskilt stöd är pedagogen öppen med detta och talar om för barnen att alla är olika. Vidare uttrycker pedagogen att det är betydelsefullt att tala om varandras olikheter eftersom att vissa barn till exempel är i behov av hörselkåpor, avgränsade skärmar och dylikt. Denna strategi använder hon för att det inte ska bli några konstigheter för de andra barn. Det är av stor vikt att barnen förstår varandras känslor och behov av omsorg, det sker genom samtal och att barnens omsorg uppmärksammas. Att ta hänsyn till andra barn är även en viktig faktor i barnens etiska tänkande (Johansson, 2011).

I resultatet nämner en förskollärare att hon använder sig av observation som en strategi för att synliggöra barnets behov, utifrån barn som anses ha problemskapande beteende. Hon uttrycker att observationer hjälper henne att veta hur hon ska bemöta och hjälpa ett barn som anses ha problemskapande beteende. Eventuellt få syn på vilka situationer som utlöser barnets beteende. I förhållande till tidigare forskning lägger Sandberg och Norling (2014) tonvikten på att pedagoger bör använda sig av kartläggning. Med hjälp av kartläggning ökar pedagogernas medvetenhet kring barnens olika behov och förutsättningar i verksamheten. Vi tolkar utifrån förskollärarens uppfattningar att det är väsentligt att använda sig av olika strategier som observation för att arbeta medvetet och uppmärksamma varje barns speciella behov och förutsättningar.

6.3.1 Miljöanpassning

I studien av Almqvist, Sjöman, Golsäter och Granlund (2018) belyser forskarna att majoriteten av barn med beteendesvårigheter får mindre stöd än de andra barnen i förskolan. Om barnen upplevs vara en börda för gruppen eller pedagogerna får barnen mindre stöd eftersom att pedagogerna inte vet hur stödet ska se ut.

Resultatet i vår studie visade däremot att majoriteten av förskollärarna har miljöanpassat verksamheten utifrån barnens behov. Pedagogerna ger uttryck för detta i resultatet genom att belysa vikten av att ha tillgängliga hjälpmedel för barnen som till exempel dagsschema, tydliga bildstöd, avgränsade skärmar och dylikt. Jessica som jobbar i en förskoleklass ger även uttryck för detta genom att beskriva att de jobbar mycket med bildstöd för att förtydliggöra för alla barn vad de ska göra för att skapa en tydlig struktur. Pedagogen lyfter även fram att de har byggt rum i rum för barnen som behöver gå iväg eller behöver lugn och ro. Vidare nämner Jessica att de även har tillgång till hörselkåpor när det blir en hög ljudnivå för barnen samt avgränsade skärmar. Detta styrks även av Sandberg och Norling (2014) som skriver om den fysiska miljön och dess betydelse i barnens utveckling och lärande. Vid samlingar kan barnets placering samt pedagogerna och de resterande barnens avstånd ha en avgörande roll för den aktuella situationen, understryker författaren.

6.4 Förskollärares professionella förhållningssätt

Utifrån studiens resultat framkom det att personalbrist kan bidra till att förskollärares professionella förhållningssätt drabbas negativt. Sibel och Irma framhävde att har man mycket att göra och ifall barngrupperna är för stora så känner man som pedagog att man inte räcker till. Fortsättningsvis berättar pedagogerna att en stressfull miljö påverkas ens pedagogiska förhållningssätt, som gör att det finns tillfällen där de bara vill klara av vardagen. Edfelt (2019) framhäver att ett systematiskt arbetssätt kan bidra till att pedagoger får mer kännedom kring hur ett arbete kan utvecklas, i relation till barn som anses ha ett problemskapande beteende. Det systematiska arbetssättet är en metod som kan visa vad problemet är och se vad som ska göras. Det handlar om att en plan finns tillgängligt, som visar hur arbetet ska gå till. Följs planen som bidrar till information kan det sedan utgöra en grund för analys. Analysen kan bidra till att pedagoger hittar strategier samt förhållningssätt som kan göra skillnad.

Flera förskollärare i vår studie påpekade att det finns för lite kunskap i arbete med barn som anses ha problemskapande beteende. I studien av Beaudoin, Skočić Mihić och Lončarić (2018) uttrycker förskollärarna att det saknas rätt utbildning samt professionell hjälp för att pedagogerna ska kunna leda samt arbeta med barn som har utmanande beteenden. I resultatet framgår det även att flera förskollärare hade uppskattat fortbildningar och utökade kunskaper kring arbete med problemskapande beteende. Förskolläraren Hanna ger uttryck att fler föreläsningar hade hjälpt och underlättat för att kunna utvecklas som pedagog. En pedagog bör ha en nyfikenhet och motivera sig själv till att utveckla sin yrkesprofession nämnde förskollärarna Hanna, Sibel och Jessica. Vi ser ett samband mellan deras uppfattningar och Sandberg och Norlings (2014) redogörelse av att förskollärare utvecklar sin yrkesprofession genom att reflektera över sin yrkesprofession samt hur man förenar teori med praktik. Det är betydelsefullt att använda reflektion som ett verktyg i sin lärandeprocess för att begripa samt hantera situationer och problem som kan uppstå i förskolan. Detta kan även knytas an till Engdahl och Ärlemalm-Hagsérs (2015) redogörelse angående förskollärare som förändringsagenter, som innebär att en förskollärare är medveten om sin kompetens och att det är en avgörande faktor för hur kvalitén i förskolan är. Förskollärares kompetens

utvecklas kontinuerligt genom att nya målområden uppstår. En reviderad läroplan ställer dock nya krav på kunskaper och arbetssätt hos förskollärarna, som ska tillämpas i verksamheten. Det här kräver en målmedveten och pedagogiska kunskaper hos förskollärarna för att framförallt kunna arbeta utifrån barnens erfarenheter och avgöra vad som är bra för barnen. Vidare nämner författarna att dokumentation och utvärdering kan bidra till bättre kunskaper angående hur man skapar bättre villkor för barnens välbefinnande. Våra tolkningar utifrån resultatet är att det kan uppstå didaktiska konsekvenser för förskolans verksamhet, om pedagogerna inte ges möjlighet till att utveckla sina kunskaper exempelvis med hjälp av fortbildning. Om förskollärarna inte har redskap för att stötta och finnas till hands för barn som anses ha problemskapande beteende, kan det i relation till vårt resultat skapa en frustration och påverka förskollärarens professionella förhållningssätt. Det kan i senare tur uppstå didaktiska konsekvenser som påverkar barnet, som är i behov av särskilt stöd.

En förskollärare uttrycker att svåra situationer kan bidra till att en frustration uppstår på grund av för lite kunskaper i arbete med problemskapande beteende. Nilholm (2007) redogör att dilemman kan uppstå i undervisningssammanhang, till exempel att varje individ har rätt till en undervisning som är anpassad efter deras behov och förutsättningar. Dock kan det ske en kategorisering av barnen och den undervisning som ges på grund av okunskap samt inte tillräckligt med erfarenhet. Detta leder till att förskolläraren stöter på liknande dilemman i den vardagliga förskolan. När förskollärarna har försökt att bemöta och hantera ett barn med återkommande problemskapande beteende och inte ser några lösningar som skapar förbättringar, kan det uppstå en frustration hos läraren. Denna frustration kan leda till att förskolläraren tar ut sina känslor på barnet och att man har svårt att behålla sin professionalitet på grund av en hög stressnivå (Edfelt, 2007). Det kan leda till att en kategorisering sker i ett negativt sammanhang eftersom man inte fokuserar på barnets behov utan mer på vilka problem barnet skapar.

7 Avslutande reflektion

Som vi tydligt försöker synliggöra uttrycker förskollärarna både liknande och varierande uppfattningar gällande begreppet barn som anses ha problemskapande beteende. Det har i studien blivit tydligt för oss att många förskollärare uttrycker och upplever att problemskapande beteende är ett främmande och laddat begrepp för dem. Begreppet problemskapande är problematiskt i sig, och vi förväntade oss inte att dessa reaktioner som pedagogerna upplevde skulle träda fram. Vi valde detta begrepp på grund av att det inte är barnet som är problembärare, dock missuppfattar många människor begreppet. Begreppet har väckt varierande känslor hos förskollärarna och visat att de inte är bekväma att använda begreppet på grund av att de anser att det är negativt ord. Resultatet visar att pedagogerna har skapat en medvetenhet, där de har fått möjlighet att reflektera kring begreppet problemskapande beteenden. Resultatet visar ytterligare på att pedagogerna uttrycker att det är en utmaning att skapa en inkluderande miljö för barn som anses ha problemskapande beteende. Utifrån förskollärarnas synpunkter tolkar vi att det kan uppstå dilemman i verksamheten när pedagogerna använder olika strategier för att möta dessa barn. Det framkom i resultatet att det kan ske en exkludering istället för en inkludering, eftersom att pedagogen anser att det är de bästa för barnet och hela barngruppen. En annan form av exkludering blev även synlig i resultatet när en pedagog uttryckte att de kan använda sig av varierande strategier för att tillrättavisa barnets beteende.

I resultatet blev det synligt att förskollärarna använder varierande strategier för att möta barn som anses ha problemskapande beteende. Förskollärarna utgår från barnens olika behov och förutsättningar, och att vissa strategier funkar för vissa barn men inte för alla. Det innebär att pedagogerna uttrycker att de måste vara öppensinnade för att få fram nya strategier och tillvägagångssätt så det passar barnen. Vi anser att de varierande strategierna är intressanta av den orsaken att vi inte har reflekterat kring vissa strategier. Vi tycker även att det finns väldigt användbara strategier som kan underlätta i arbete med barn som anses ha problemskapande beteende. Det framkom även i resultatet att pedagogerna anpassa miljön efter barnets behov och förutsättningar. för att stötta och inkludera hen i verksamheten. Vidare uttrycker flera förskollärare att de vill och behöver veta mer om barn som anses ha problemskapande beteenden. Det blev synligt att pedagoger behöver mer kunskap och stöttning i arbete med dessa barn, de nämnde även många faktorer som påverkar verksamhetens möjligheter till att fortbilda sig och en stor anledning var att resurserna inte räckte till. Det framkom även i resultatet att det är betydelsefullt för hur pedagoger formulerar sig i arbete med barn som anses ha problemskapande beteende.

Eftersom begreppet är laddat med varierande känslor hade det varit intressant att se huruvida begreppet påverkar till exempel barnets vårdnadshavare. Vilka tankar får vårdnadshavarna när de hör detta begrepp? Avslutningsvis vill vi uppmärksamma begreppet problemskapande beteende eftersom pedagoger bör vara medvetna och försöka förstå barn som kopplas till detta begrepp. Vi anser att det är betydelsefullt för förskollärare att anstränga sig och våga pröva sig fram genom att hitta strategier som kan leda till att barnet får en positiv och inkluderande miljö i verksamheten.

8 Vidare forskning

Förskollärarens yrkesprofession är i ständig utveckling på grund av förändrade riktlinjer av läroplan och ny forskning som kommer fram. Det är av stor vikt att förskollärare får möjlighet till reflektion och kunskapsutveckling för att utveckla förskolans verksamhet utifrån barnens behov och intressen. För att det ska ske krävs det att förskollärarna ges möjlighet till kontinuerlig kompetensutveckling (Engdahl & Ärlemalm-Hagsér, 2015).

Studiens resultat visar att pedagogerna behöver och strävar efter att utveckla sina kunskaper rörande barn som anses ha problemskapande beteenden. Utifrån studiens resultat blev det synligt att de blev erbjudna fortbildning som till exempel föreläsningar men att endast få pedagoger möjlighet till att ta del av detta. I studien framgår det även att förskollärarna upplever stress och frustration i arbete med dessa barn, på grund av otillräcklig kunskap och verktyg för att möta barnen. Ett förslag till fortsatt forskning skulle kunna vara att titta närmare på hur kompetensutveckling erbjuds till förskollärare i verksamheten utifrån ett bredare urval av förskollärare.

9 Referenslista

- Ackesjö, H. (2011). *Förskoleklassen: en ö eller en bro mellan förskola och skola?*. Stockholm: Liber.
- Ahrne, G. & Svensson, P. (2015). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I G. Ahrne, P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 8–16). Stockholm: Liber.
- Almqvist, Lena, Sjöman, Madeleine, Golsäter, Marie, and Granlund, Mats. (2018). "Special Support for Behavior Difficulties and Engagement in Swedish Preschools." *Frontiers In Education* 3 (2018): *Frontiers in Education*, 2018, Vol.3. Web.
- Beaudoin, K., Mihić, S. S., & Lončarić, D. (2018). Croatian preschool teachers' self-perceived competence in managing the challenging behaviour of children. *CEPS Journal : Center for Educational Policy Studies Journal*, 8(2), 123-138.
doi:<http://dx.doi.org.ezproxy.ub.gu.se/10.26529/cepsj.547>
- Bjørndal, C.R.P. (2005). *Det värderande ögat: observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Stockholm: Liber.
- Broberg, M., Hagström, B. & Broberg, A. (2012). *Anknytning i förskolan: vikten av trygghet för lek och lärande*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Dias, Paulo C, and Irene Cadime. (2016). "Effects of Personal and Professional Factors on Teachers' Attitudes towards Inclusion in Preschool." *European Journal of Special Needs Education* 31.1 (2016): 111–23. Web.
- Edfelt, D. (2019). *Utmaningar i förskolan: att förebygga problemskapande beteenden*. Stockholm: Gothia Fortbildning
- Engdahl, I. & Ärlemalm-Hagsér, E. (red.) (2015). *Att bli förskollärare: mångfacetterad komplexitet*. Stockholm: Liber.
- Eriksson Barajas, K., Forsberg, C. & Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap: vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Eriksson - Zetterquist, U., & Ahrne, G. (2015). Intervjuer. I G. Ahrne, P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 34–53). Stockholm: Liber.

Hejlskov Elvén, B. & Edfelt, D. (2017). *Beteendeproblem i förskolan: om lågaffektivt bemötande*. Stockholm: Natur & Kultur.

Johansson, E. (2011). *Möten för lärande. Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Stockholm: Skolverket.

Johansson, M. (2009). Forskarens ståndpunkt i den fenomenografiska forskningen. Ett försök att formulera en egen position. *Pedagogisk Forskning I Sverige*, (1), Årg 14, 45–58.

Marton, F. & Booth, S. (2000). *Om lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Nilholm, C. (2007). *Perspektiv på specialpedagogik*. Lund: Studentlitteratur.

Rennstam, J. & Wästerfors, D. (2015). *Från stoff till studie: om analysarbete i kvalitativ forskning*. Lund: Studentlitteratur.

Roos, C. (2014). Att berätta om små barn - att göra en minietnografisk studie. I A. Löfdahl, M. Hjalmarsson, K. Franzén (Red.), *Förskollärares metod och vetenskapsteori* (s. 46–56). Stockholm: Liber.

Sandberg, A., Norling, M., & Lillvist, A. (2009). Teacher's View of Educational Support to Children in Need of Special Support. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 1(2), 102–116. Retrieved from <http://search.ebscohost.com.ezproxy.ub.gu.se/login.aspx?direct=true&db=ehh&AN=52103948&site=ehost-live>

Sandberg, A., Lillvist, A., Eriksson, L., Björck-Åkesson, E., & Granlund, M. (2010). "Special Support" in Preschools in Sweden: Preschool staff's definition of the construct. *International Journal of Disability, Development and Education*, 57(1), 43–57.

Sandberg, A., Norling, M. (2014). Pedagogiskt stöd och pedagogiska metoder. I A. Sandberg (Red.), *Med sikte på förskolan - barn i behov av särskilt stöd* (s. 45–60). Lund: Studentlitteratur.

Sjöman, Madeleine. (2018). Peer Interaction in Preschool: Necessary, but Not Sufficient: The Influence of Social Interaction on the Link between Behavior Difficulties and Engagement among Children with and without Need of Special Support. (2018): Dissertation. School of Education and Communication, Studies from the Swedish Institute for Disability Research, 2018. Web.

Skolverket. (2018a). *Läroplan för förskolan. Lpfö 98. Reviderad 2018*. Stockholm: www.skolverket.se

Skolverket. (2018b). Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. Reviderad 2018. Stockholm: www.skolverket.se

Svensson, P. & Ahrne, G. (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I G. Ahrne, P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 17-33). Stockholm: Liber.

Socialstyrelsen. (2010). *Barn som utmanar - barn med ADHD och andra beteendeproblem*. Västerås: Socialstyrelsen.

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Uljens, M. (1989). *Fenomenografi: forskning om uppfattningar*. Lund: Studentlitteratur.

UNICEF Sverige. (2009). Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter. Stockholm: UNICEF Sverige.

10 Bilaga 1

Informationsbrev

Hej!

Vi är två studenter vid namn Iljmihan Krekovce och Karin Kochar som studerar till förskolläraryrket. Vi ska utföra en undersökning till vårt examensarbete som kommer beröra förskollärastrategier kring problemskapande beteenden hos barn. För att få ökade kunskaper kring ämnet så vill vi gärna få möjligheten att intervjua tre stycken förskollärare på ert förskola. Gärna från olika avdelningar för att få ett bredare perspektiv. Intervjuerna kommer ske individuellt i ungefär 30 min. Dessa intervjuer kommer att spelas in via ljudinspelning, anledningen till det är för att bearbeta materialet under arbetets gång.

Vi vill tydliggöra att all information samt material som vi erhåller kommer att anonymiseras och aidentifieras. Vi värnar om deltagarnas trygghet och därav har man möjlighet att avstå från deltagandet i dessa intervjuer eller ifall man inte vill svara på vissa frågor. Vid ytterligare frågor så vill vi att ni kontaktar oss.

Med vänliga hälsningar, studenterna Iljmihan och Karin.

Iljmihan Krekovce
Iljmihan.krekovce@outlook.com

Karin Kochar
Guskochaka@student.gu.se

Handledare: Marita Rhedin
Marita.rhedin@musikvet.gu.se

11 Bilaga 2

Bilaga 1. Intervjuguide

Informera om:

Anonymitet (inget skall kopplas till intervjupersonen - arbetsplats, orter osv.)

Informera om undersökningens syfte - vad intervjun kommer att bidra med.

Är det okej att spela in intervjun (ljudinspelning)?

Meddela personen som intervjuas att hen får hoppa över frågor eller eventuellt avsluta intervjun om personen så önskar.

Tema 1.

Hur länge har du jobbat som förskollärare?

Beskriv din barngrupp.

Hur stor är barngruppen?

Tema 2.

Vad innebär problemskapande beteende hos barn för dig?

Vad känner du när du hör detta begreppet?

Anser du att det finns barn i din barngrupp som har problemskapande beteende?

Vid svar ja, hur kan du se detta?

Hur påverkas du av detta?

Stöter du på utmaningar eller svårigheter kring arbete med barn som har problemskapande beteende?

Vid svaret Ja, beskriv dina erfarenheter och upplevelser kring detta.

Om nej, tidigare erfarenheter?

Anser du att detta kan påverka ditt professionella förhållningssätt? Isåfall på vilket sätt?

Upplever du svårigheter kring att skapa en inkluderande miljö för barn med problemskapande beteende?

Om ja, beskriv svårigheterna.

Tema 3.

Vilka strategier skulle du säga att du använder dig utav när du bemöter barn med problemskapande beteenden?

Vad funkar bäst för dig?

Anser du att ni i arbetslaget har miljöanpassat verksamheten utifrån dessa barns behov?

Om ja, på vilket sätt?

Hur arrangerar ni i arbetslaget olika aktiviteter kring att inkludera barn som har problemskapande beteenden?

Uppllever du att det skulle behövas ytterligare redskap för bemötandet av barn med problemskapande beteenden?
Vad är det i så fall?

Om du har några medvetna strategier, är det något du har lärt dig genom din utbildning eller ditt arbete?

